

Socialstyrelsen - Episode 3

Manuskript

Medvirkende:

Speaker: Lukas Bjerg
Praktiker: Inger Thormann
Ekspert: Helle Randløv
Case: Jonas Lindstrøm

Speak 1

Alkohol spiller en stor rolle i det danske samfund, og mange af os tager medicin, hvis smerterne bliver for slemme. Men rusmidler og afhængighedsskabende medicin har ikke kun en betydning for dig; det påvirker også flere hundrede børn hvert år – imens de ligger som fostre i deres mødres maver.

Case 1

Jeg var lettet, da jeg fik at vide, at jeg har en hjerneskade.

Speak 2

Børn og unge, der har været eksponeret for alkohol, stoffer og medicin, har langt højere risiko for at lide af komplekse funktionsnedsættelser resten af deres liv.

Ekspert 1

De kan komme ud i misbrug og i hjemløshed, hvis de ikke har nogle reguleringsstrategier, og hvis de ikke har noget værktøj, som ligesom hjælper dem.

Speak 3

De kræver ekstra støtte og hjælp, og det er langt fra alle fagpersoner, der kender til den her målgruppe.

Praktiker 1

Vil han beholde det gode liv og have det godt, så må han beskytte sig selv ved at fortælle andre om de behov og de udfordringer, som han har.

Speak 4

Mit navn er Lukas Bjerg, og du lytter til en podcast fra Social- og Boligstyrelsen.

Målet med den her serie på tre afsnit er at klæde dig bedre på til at kunne opdage og hjælpe børn og unge, der har været eksponeret for rusmidler og medicin.

I den her tredje og sidste episode skal du møde et ungt menneske, Jonas Lindhardt, som selv har været eksponeret for alkohol under graviditeten, og som i dag lever med komplekse funktionsnedsættelser.

Fortællingen om Jonas starter dog ikke ved fødslen, men derimod dén dag, hans far tager et valg om at søge hjælp.

Praktiker 2

Jeg møder ham, fordi hans far ringer til mig og er ulykkelig. Han har fundet mig på nettet, og mit navn i forbindelse med alkoholskader.

Han har jo en mistanke om, at Jonas er skadet, og han ved ikke, hvordan han skal få hjælp til sin dreng.

Speak 5

Inger Thormann er én af de personer på området, der ved mest om børn og unge, som har været eksponeret for rusmidler. Hun er psykolog og har tilbragt langt det meste af sit arbejdsliv på det, der engang hed Skodsborg Observations- og Behandlingshjem.

I dag arbejder hun hjemmefra villaen i Holte, hvor hun stadig af og til tager imod børn og forældre, der har det svært. Og én af de forældre, der på et tidspunkt tog kontakt til Inger Thormann, var altså faderen til Jonas.

Praktiker 3

Og der er han en 18-19 år. Han fortæller jo om, hvad han har været igennem. og det fortæller Jonas jo også selv. At han har haft så mange nederlag.

Og faren lider sammen med Jonas, fordi Jonas bliver skubbet ud af alle steder.

Speak 6

Jonas bor på det her tidspunkt på et bosted på Østerbro, men her får han ikke den hjælp, han rent faktisk har brug for.

Praktiker 4

De ryger, så han næsten ikke kan se ham igennem tågen, og han er meget, meget bekymret, og han ved ikke, hvor han skal få hjælp.

Og så er det, at jeg foreslår, efter at have talt længe med ham og flere gange, så foreslår jeg, at han skal udredes - altså neuropsykologisk. Og det tager så meget lang tid, og det er svært, men det ender jo med, at han bliver det.

Speak 7

På Bispebjerg Hospital bliver Jonas set af en privat-praktiserende neuropsykolog, som fortæller ham, at han er hjerneskadet. Det er svært at sige, hvor hjerneskadens præcist kommer fra, men Jonas' far har en klar formodning: Moderen har drukket under graviditeten.

Praktiker 5

Han er jo blevet ved med at holde af den kone, selvom de er blevet skilt, og de har haft svært ved at bringe det på bane. Og det er jo netop det, der også i forbindelse med det her er specielt ved en mor; den mor, som har båret barnet, føler sig jo selvfølgelig skyldig, når man kommer frem, og man ser, at det bliver afsløret, at barnet har medfødt alkoholskade. Så skal vi altid tænke på, at der er en mor, der har haft et svært liv, og på en eller anden måde selvfølgelig ikke drukket for at skade sit barn, men drukket for at få en smerte til at gå væk.

Speak 8

På trods af, at det umiddelbart lyder som en hård nyhed at få at vide - at man er hjerneskadet, og at det formentligt skyldes alkohol under graviditeten - ja, så blev Jonas faktisk lettet over den her udredning.

Case 2

Det fik mig bare til at føle, at jeg endelig var kommet frem til det svar, som jeg havde stillet mig selv i så mange år. Og at jeg endelig kunne falde til ro.

For så fandt jeg ud af, hvorfor jeg ikke kunne gennemføre de ting, som jeg har forsøgt i så mange år. Og at der endelig var ro på for min families side også, så de også fandt ud af, at grunden til jeg var så besværlig, det var der endelig afklaring på. Det var jeg glad for.

Praktiker 6

Og mange siger så til mig: "Jamen, bliver de ikke vrede på deres mor?" Jeg har aldrig oplevet - og jeg har haft rigtig mange alkoholskadede mennesker i min lille klinik og i mit arbejde - jeg har aldrig oplevet, at nogen er blevet vrede på deres mor. Aldrig.

Ekspert 2

De vanskeligheder, som de får af den her rusmiddeleksponering, det er noget, der bliver ved med at følge dem hele deres liv.

Når de vokser op, omverden møder dem jo også med større og flere krav efterhånden, som de bliver ældre.

Speak 10

Helle Randsløv er fuldmægtig ved Social- og Boligstyrelsen, og hun har været projektleder på det arbejde, der er lavet med forløbsbeskrivelsen om børn og unge, som har været eksponeret for rusmidler og medicin

Én af de helt store problemer i dag er, at mange inden for den her målgruppe bliver sluppet for tidligt. De har i virkeligheden brug for hjælp og støtte hele livet igennem.

Ekspert 3

De her eksekutive funktioner, altså vores kaptajn-funktion. Det er det her med evnen til at planlægge, organisere, styre sine impulser, regulere sig selv, være fleksibel, og kunne skifte fokus, og kunne have en strategi for noget; det er kaptajn-funktionen.

Og de her børn lever ind i at have det her kaos med sig, og ikke ligesom kan skabe den organisering, skabe strukturer selv. Så de vil stadig have brug for at have et stillads, de kan bygge deres hverdag op omkring, og have brug for hjælp til at få skabt den her struktur.

Speak 11

Social- og Boligstyrelsen har netop udgivet en forløbsbeskrivelse, der kommer med anbefalinger til, hvordan fagpersoner i højere grad kan hjælpe børn og unge ligesom Jonas.

For hvis de ikke får støtte i voksenlivet også, kan det have store konsekvenser.

Ekspert 4

Hvis ikke de er blevet mødt, og hvis ikke den her problematik er blevet forstået, så risikerer man, at de får nogle ret uhensigtsmæssige strategier. For eksempel selvmedicinering, eller de isolerer sig

Den her sansebombardement de oplever at være i, den kan de godt selv finde nogle måder at overkomme, men det er ikke nødvendigvis nogle særligt hensigtsmæssige måder.

Speak 12

Og netop dét med at blive stimuleret på sanserne, det er noget, som psykolog Inger Thormann sagtens kan se gør sig gældende ved Jonas.

Praktiker 7

Han er meget sansesart. Han kan ikke tåle høje lyde, og han kan ikke tåle, at der er mange mennesker. Og det er jo lige nøjagtigt der, hvor ungdommen er i dag. Det er jo med høje lyde og mange mennesker. Hygger sig til koncerter, bare hygge aftener, på en café, der er musik alle steder. Høje lyde.

Men han kan ikke tåle det, og derfor undgår han det, og kunne ikke finde på at gå ind i et supermarked med musik f.eks.

Case 3

Det er ubehageligt at være ude blandt andre i for lang tid. For eksempel store steder hvor der er mange mennesker og meget støj. Det kan være ubehageligt. Jeg føler nogle gange, at mit hoved eksploderer. Og så lukker jeg fuldstændig ned. Jeg kan ikke svare på de ting, der bliver stillet mig. Jeg kan ikke finde ud af, hvor jeg er. Så føler jeg, at jeg ikke kan trække vejret. Jeg bliver enormt bange, og jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre af mig selv.

Speak 13

Dét, Jonas har brug for, er at få brudt tabuet om sin tilstand. Ifølge psykolog Inger Thormann er det bedste, han kan gøre, at kende til sine egne begrænsninger og søge hjælp til at overkomme dem.

Praktiker 8

Jonas skal være i en lille gruppe. Og han skal helst være ude og have et job ude. Og så skal han have adskillige pauser i løbet af en dag.

Og så skal han have de ting at vide, han skal gentages mange gange. Og man skal være sikker på, at han har forstået det og stadigvæk er i den proces.

Speak 14

Derfor bor Jonas i dag på et bosted – ude på landet – hvor han lever sammen med andre børn og unge, der er ligesom ham. Én af de helt store udfordringer for en ung person som Jonas er nemlig at komme ind i et fællesskab.

Praktiker 9

Jamen det er fantastisk, fordi jeg vil sige, at de fleste unge med medfødt alkoholskade er ensomme unge. Og de ved ikke, hvordan de skal skabe kontakt til andre.

I dag foregår jo meget med hints og særlig måde at kommunikere på smartphone og så videre. Og det kan man ikke, når man har en hjerneskade, det er svært at følge med til.

Og man igen kommer til at trække sig, fordi der er noget, man ikke forstår. Og man har svært ved at finde ud af, hvad er reglerne i den gruppe, jeg nu er i. Så vil man meget let kunne komme i yderposition i gruppen og så trække sig helt. Og igen bare blive bekræftet i, at jeg er mærkelig og jeg kan ikke.

Case 4

Det er svært at leve op til de krav, der har været stillet til mig førhen, fordi de har set mig som en voksen, der ikke har noget handicap. Og dem, der ikke kender mig, ved jo ikke, at jeg har et usynligt handicap. De kommer bare til at stille en masse høje krav. Og så bliver jeg irriteret, frustreret.

Men det er nemmere nu, men det har været meget svært. Og jeg er i gang med at lære, hvordan jeg lever bedst og kan lære bedst med mit handicap.

Speak 15

Børn og unge, der har været eksponeret for alkohol eller stoffer eller afhængighedsskabende medicin under graviditeten, kan ofte have svært ved at opbygge meningsfyldte fællesskaber. Derfor skal fagpersoner især overveje, hvordan de kan støtte de sociale relationer, fortæller Helle Randløv for Socialstyrelsen.

Ekspert 5

Den ene ting kan være, at man får lov at være i et fællesskab med nogen, der har det ligesom en selv. Altså at man kan danne sig nogle, det vi kalder peerfællesskaber, altså nogen, der ligesom også har været udsat for rusmiddeleksponering.

Og så er det vigtigt, at de voksne, der er rundt om dem, hjælper dem med de her sociale relationer. Altså bakker op og er opmærksomme, og det handler jo også mange gange om, at hvis du skal være sammen med nogen, der har nogle andre forudsætninger end dig, at bare det, at du ved det. Hvordan er det, jeg har det? Hvad er det for nogle vanskeligheder, jeg har? Og hvordan kan dem, jeg er sammen med, hjælpe mig med at have det bedst muligt?

Speak 16

Men på det bosted, hvor Jonas nu bor til daglig, er forventningerne skruet tilpas sammen til, at han kan overskue sin dag. Da Jonas skulle flytte til bostedet, tog psykolog Inger Thormann med for at fortælle personalet, hvad et barn, som har været eksponeret for rusmidler, har brug for.

Praktiker 10

Hjernen bliver meget let udtrættet, kan man så sige. Og nu er det blevet legalt for ham at tale om pauser. Det vidste han jo ikke, da han gik i folkeskolen eller andre steder.

Men nu mærker han, at han har brug for en halv time her, en halv time der. Sidde lidt for sig selv. Sidde og kigge ud af vinduet, eller også sidde ved sin computer.

Jeg kan godt fortælle, at det er et vidunderligt sted. Meget dejligt. Og så netop helt ude i naturen og med dyr.

Speak 17

Når Inger Thormann skal forklare andre fagfolk, hvordan de bedst støtter børn og unge med komplekse funktionsnedsættelser, har hun et fast motto:

Der skal være balance i beskyttelse og belastning.

Praktiker 11

Beskyttelse er for eksempel at forberede et barn på, hvad der skal ske. Hele tiden sætte ord på, at nu er klokken 12, og derfor skal vi ud og have vasket hænder, og se, her er dit håndklæde, det er det røde. Man har fast plads ved bordet. Man går ind, og man sætter sig på sin egen trip-trap-stol. Altså, at vi simpelthen sætter ord på alt, hvad der skal ske. Forbereder barnet, så barnet kan indstille sig på, at nu sker der en forandring, og der er nogen, der hjælper mig.

Speak 18

Men beskyttelsen står ikke alene, for der skal og være krav. Der skal være en form for belastning, for ellers rykker de sig aldrig.

Praktiker 12

Prøv at holde på din gaffe. Prøv at se, om du også kan få kniven med. Jeg hjælper dig. Det er svært, men jeg hjælper dig. Jeg tror, du kan.

Sådan at barnet også hele tiden oplever små skub i retning af udvikling. Og ros og aldrig nogensinde bebrejdelse for, hvis det kniber lidt med den der gaffel. Så vil man snarere sige: "Du får en ske i stedet for, jeg kan se, at det vil være meget lettere".

Hele tiden tænker på, hvordan man kan gøre livet lettere for det hjerneskadede barn.

Speak 19

Og det gælder i virkeligheden for alle i den her målgruppe. Også dem, der ikke kun har været eksponeret for alkohol, men hvor også stoffer og medicin har spillet en rolle. Og det gælder både de helt unge børn og dem på Jonas alder, fortæller Helle Randløv.

Ekspert 6

Det kan jo også være, hvis man er i gang med noget uddannelse, eller skal passe et arbejde, at der er brug for hjælp til en støttestruktur. Altså noget visuelt struktur, eller en app, der hjælper

en med at komme op; hvad skal jeg gøre nu, og hvad skal jeg gøre nu, fordi de kan hurtigt blive afledt.

Speak 20

For Jonas har det betydet meget, at han nu har en struktureret hverdag på bostedet, hvor han er blandt fagpersoner og unge, som forstår ham. Jonas har endda fundet ud af, hvad .

Praktiker 13

Jeg bliver rigtig glad, når jeg hører Jonas sidde og fortælle om sit liv og sine fremtidsplaner. Fordi han er sådan et meget roligt gemyt. Og han går dernede i et drivhus, som jeg også besøgte, og går mellem planterne. Uden for løber, jeg ved ikke hvor mange heste, som man også kan jo have med at gøre. Og han taler om landbrug, og det at være ude i naturen.

Case 5

Det er rart at bo der, hvor jeg bor lige nu, fordi jeg er glad og har en god base. Jeg bor rigtig godt. Jeg bor sammen med nogle fede mennesker. Og jeg lærer en helt masse gode ting, som at lave mad og være sammen med andre. Jeg lærer at være åben og kreativ; altså de gode ting, som får en til at stå op og blive gladere for mennesker.

Speak 21

At Jonas er endt, hvor han er nu, har stor betydning. Større, end de fleste lige tror. For Inger Thormann, der har arbejdet med den her målgruppe hele sit liv, kender til de mest ekstreme konsekvenser.

Praktiker 14

Der er jo mange, der giver op. Vi har jo en meget høj selvmordsrate. Den forskning, der ligger fra USA, siger, at vi er helt oppe omkring 26 procent af selvmord i alderen 25-50 med født alkohol syndrom. Og det er jo udtryk for den følelse, som Jonas også har haft, med at man ikke hører til nogen steder. Man er ensom, man er dum. Der er ikke noget, der lykkes. Og man bliver ikke hjulpet til at opleve den succes og den eksistensberettigelse, som er nødvendig for os alle sammen.

Speak 22

Hun mener, at det første og vigtigste skridt på vejen er at skabe mere opmærksomhed. Flere fagfolk skal vide, at den her målgruppe er derude, og at man ikke bare må give slip på de unge, så snart de forlader skolesystemet.

Praktiker 15

Socialrådgivere lærer jo ikke noget om det her på deres uddannelse. Og det er jo tit dem, der sidder og er myndighedsrådgiver og så videre, og har ret meget at skulle have sagt. Og man sidder og tager beslutninger for børn og unge mennesker og voksne. Og man ved ikke, hvad FASD står for. Og jeg ved, det handler om uvidenhed. Det er ikke fordi, de er dumme, om jeg så må sige. Men de har ikke lært om det endnu. Og det var ligesom, jeg ikke havde lært om det endnu, før jeg pludselig står med et barn i armene.

Speak 23

Den generelle uvidenhed er netop årsagen til, at Social- og Boligstyrelsen har undersøgt målgruppen og har udformet en forløbsbeskrivelse, hvor der er en række anbefalinger til fagfolk.

Én af dem er anbefalingen om at tværfaglig og tværsektoriel koordinering.

Ekspert 7

Der er brug for, at man samarbejder om at lave de gode forløb, sådan som man ligger en god vej for det her barn, i stedet for at man enten ikke vil hjælpe dem, eller skubber dem over i nogle andre spor.

Så vi anbefaler, at man i kommunerne har et styrket vidensberedskab omkring børn, der har det svært generelt, og særligt jo her med det her fokus på børn, der har været rusmiddelskadede.

At man ved, hvem man ringer til, hvem er det, der kan hjælpe, hvor er det ekspertisen skal ligge henne, sådan så fagpersonerne ude på almenområdet ved, hvor de skal ringe hen.

Speak 24

Helle Randløv forklarer, at der er meget viden, som kan gå tabt mellem de forskellige sektorer – hvis ikke man er opmærksom på at koordinere og samarbejde

Ekspert 8

Altså de sidder jo i hver deres silo, kan man sige, med hver deres lovgivning og hver deres opgavespor. Og der kan jo være den her silo-tænkning eller kassetænkning. Der kan også være lidt sådan tunnel-syn, hvor man er meget fokuseret på sin egen opgave.

Og det jo i virkeligheden de her børn har og unge mennesker har brug for, er sådan et helhedsorienteret blik, at man adresserer deres livssituation. Og ikke kun er optaget af deres sundhed, eller kun optaget af deres sociale udfordringer.

Speak 25

Helle Randløv har dog set flere eksempler på, at det rent faktisk lykkes. At de unge får den rette hjælp, og at de kan fuldføre en uddannelse med den rette støtte – endda en Ph.D.

Det samme har psykolog Inger Thormann – hun behøver ikke at kigge længere end til Jonas, der er godt i gang med sine grønne drømme.

Praktiker 16

Han kan blive der, til han har afsluttet den der særlig tilrettelagte uddannelse, som er sådan lidt ude i landskabet. Han kalder det en grøn uddannelse.

Han skal lære at plante buske, som han sagde. Han lærer også at have med de maskiner at gøre, som man bruger i landbrug og til haver. Han lærer både at skille og samle.

Sådan at han forbereder sig og bliver forberedt, til han kan gå ud og få et lille arbejde - det er så få timer om dagen.

Case 6

Jeg drømmer om at arbejde med mine hænder, og hernede på en gård. Det er fordi, det giver mig en vis ro, og jeg er glad for de mennesker, jeg arbejder sammen med.

Jeg drømmer om det større med kørekort til traktorer og til bil. Det drømmer jeg om, det er det store. Ja, så håber jeg bare, det kan komme i mål, og at jeg kan arbejde i de fag, jeg efter så mange år er kommet frem til er det bedste, og som giver mig ro og glæde.

Speak 26

At have været eksponeret for rusmidler eller medicin i løbet af graviditeten, betyder ikke nødvendigvis, at ens drømme og ønsker for fremtiden ikke kan gå i opfyldelse. Hvis børn og

unge med komplekse funktionsnedsættelser får den rette støtte – HELE livet igennem – ja, så kan livet byde på mange succesoplevelser.

Det her var tredje og sidste episode af denne serie, som er produceret af Kontekst & Lyd for Social- og Boligstyrelsen. Hvis du er blevet nysgerrig og gerne vil vide mere, kan du finde forløbsbeskrivelsen på styrelsens hjemmeside.

Mit navn er Lukas Bjerg – tak fordi du lyttede med.